

Asia: VN/23407/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoamme otsikon asiassa, minkä johdosta esitämme seuraavaa:

Esityksellä kumottaisiin aikuiskoulutusetuuksista annettu laki ja vuorottelu-vapaalaki. Lakien kumoamisen tarkoituksena on lakkauttaa aikuiskoulutustuki, ammattitutkintostipendi ja vuorotteluvapaajärjestelmä. Lisäksi tehtäisiin aikuiskoulutusetuuksista annetun lain ja vuorotteluvapaalain kumoamisen johdosta teknisuonteisia muutoksia eräisiin muihin lakeihin.

Esityksen tavoitteena on vähentää julkisia menoja ja lisätä työllisyyttä. Esitys liittyy vuoden 2024 ensimmäiseen lisätalousarvioehdotukseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat pääosin tarkoitetut tulemaan voimaan 1.8.2024. Laki aikuiskoulutusetuuksista annetun lain kumoamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2024. Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Asia on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Valmistelun aikana Suomen Yrittäjät ry:llä on ollut mahdollisuus kommentoida esitystä.

Pidämme esitettyjä muutoksia kannatettavina ja perusteltuina. Niiden positiiviset taloudelliset vaikutukset tulevat valtion kulujen säästöstä, työllisyyden lisääntymisestä, työllistämisen kustannusten kevenemisestä sekä työpanoksen kohdistumisesta tuottavaan työhön.

Aikuiskoulutustuki kohdentuu isolta osin väärälle käyttäjäkunnalle. Se on ollut erityisen suosittua jo koulutuksen omaavien henkilöiden piirissä ja tuki on kohdistunut jonkin verran moninkertaiseen tutkinto-opiskeluun. Tämä ei nosta suomalaisten koulutustasoa. Sen sijaan pelkän perusasteen varassa olevien keskuudessa aikuiskoulutustuen käyttö on ollut vähäistä.

Hallituksen esityksessä huomioitujen selvitysten ja aiempien tutkimusten mukaan aikuiskoulutustuen hyödyt eivät riitä kattamaan siitä aiheutuvia kustannuksia. Koska työntekijöiden ja työnantajien maksamilla työttömyysvakuutusmaksuilla kustannettu aikuiskoulutustuki ei ole kohdentunut tavoitteiden valossa tehokkaasti, sen lakkauttaminen nykyisessä taloudellisessa tilanteessa on perusteltua. Työttömyysvakuutusmaksuilla kustannetun koulutuksen tulee olla tehokasta.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen vaikutukset opintojen aloittamiseen ja etenemiseen vaikuttavat referoitujen tutkimusten perusteella vähäisiltä. Lakkauttamisella on sen sijaan merkittävät työllisyys- ja taloudelliset vaikutukset.

Jatkuvan oppimisen koulutusresursseja tulee kohdistaa jatkossa erityisesti työvoimapula-aloille, työllisyyden ja työkyvyn ylläpitämiseen ja työuralla etenemiseen. Pula osaavasta työvoimasta on yritysten kasvun suurin este. Jatkuvan oppimisen palveluiden tulee kohdistua henkilöihin, jotka nostavat koulutustasoaan tai vaihtavat ammattiaan sekä koulutuksiin, jotka edesauttavat ja nopeuttavat työllistymistä nopeasti muuttuvassa työelämässä.

Jatkuvan oppimisen kustannuksia ei kannata rahoittaa työntekijöiden ja työnantajien maksamilla työttömyysvakuutusmaksuilla vaan kokonaan valtion toimesta, kuten koulutuskorvauksen kohdalla yrittäjien osalta on tehty. Palkkauksen sivukulujen vähentäminen voisi edistää työllisyyttä, kun se madaltaisi työntekijän palkkaamisen kynnyistä erityisesti aloittavissa ja kasvavissa yrityksissä.

On tarpeellista etsiä korvaavia, työvoimapulasta kärsiville aloille kohdennettuja tukitoimia, jotta kaikenkokoiset yritykset saavat osaavaa työvoimaa joka puolella Suomea. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukselle kannattaisi kohdentaa resursseja, jotta se voisi toteuttaa kohdennettuja tuki-toimia, jotka helpottavat yritysten osaajapulaa.

Ammattitutkintostipendillä on pyritty kannustamaan tutkintojen suorittamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan stipendillä ei ole ollut tilastollisesti merkittäviä vaikutuksia tutkintojen suorittamiseen. Esitys ammattitutkintostipendeistä luopumiseksi on Suomen taloudellisen tilanteen vuoksi perusteltu. Pienten ja keskisuurten yritysten työntekijöiden jatkuvan oppimisen kannalta tutkintoja merkityksellisempiä ovat tutkintojen osat ja nii-täkin pienemmät opintokokonaisuudet. Niiden tarjontaa ja suorittamisen mahdollisuuksien on syytä edistää.

Vuorotteluvapaan vaikutukset sitä käyttäneiden ja sijaisina olleiden työllisyyteen ja jaksamiseen näyttävät tutkimusten valossa vähäisiltä. Sen lopettamisen vaikutus työllisyyteen on myös vähäinen. Nykymallisen vuorotteluvapaan lopettaminen on taloudellisesta näkökulmasta järkevää.

Työntekijöiden erilaiset poissaolot aiheuttavat työpaikoilla hallinnollista taakkaa. Esitetyt muutokset keventävät tilannetta työpaikoilla ja poissaolojen väheneminen mahdollistaa niistä aiheutuvaan hallinnolliseen työhön liittyvän työpanoksen suuntaamiseen tuottavaan työhön.

Hellsten Harri
Suomen Yrittäjät ry